

Zaujímavé nálezy cievnatých rastlín zo Záhorskej nížiny

Interesting finds of vascular plants from the Záhorská nížina Lowland

JOZEF KOLLÁR¹, VOJTECH ŠIMONOVIC¹, FERDINAND KUBÍČEK¹, ANNA MAZÚROVÁ²

¹Ústav krajiny ekológie SAV, Štefánikova 3, 841 99, Bratislava, P. O. Box 254, J.Kollar@savba.sk

²Katedra ekológie, Mlynská dolina B-2, 842 15 Bratislava, mazurova@pobox.sk

Abstract: Authors give information on the occurrence of some interesting species such as *Gladiolus palustris*, *Gypsophila fastigiata*, *Teesdalia nudicaulis*, *Trollius altissimus* and *Melica picta* from southwestern Slovakia (Záhorská nížina Lowland).

Keywords: *Gladiolus palustris*, *Gypsophila fastigiata*, *Melica picta*, *Teesdalia nudicaulis*, *Trollius altissimus*, vascular plants, Záhorská nížina Lowland.

Flóra a vegetácia Záhorskej nížiny prešla v povojnovom období výraznými zmenami. Rozsiahle odvodňovanie, meliorácie, ťažba rašeliny a pod. spôsobili ústup až zánik močiarného a rašelinného rastlinstva (Cagán 1967, Krippel 1966, Krippel & Kullman 1960, Malovcová-Staníková 2002, Stanová & Viceníková 2003). Intenzifikácia lesného hospodárstva, najmä zalesňovanie bývalých nelesných plôch, zredukovala rozšírenie nelesnej psamofilnej flóry a vegetácie (Krippel 1969, Valachovič 2000). Stále intenzívnejšie uplatňovanie borovice pri obnove lesa výrazne zasiahlo tiež rastlinstvo listnatých lesov (Šomšák & Kubíček 1995, 2000). Je preto potrebné prehodnotiť resp. aktualizovať staršie poznatky. V príspevku tak poukazujeme na recentné lokality niektorých ohrozených, resp. zriedkavejších taxónov vyšších rastlín, ktoré sme zaznamenali počas vegetačného výskumu v rokoch 2001 – 2004. V nižšie uvedenom prehľade uvádzame bližšiu charakteristiku lokalít, príp. fytoecologické zápisy dokumentujúce floristické zloženie spoločenstiev s výskytom príslušných druhov.

Metodika

Nomenklatúra je upravená podľa Marholda (1998). Kategórie ohrozenosti a vzácnosti vyšších rastlín sú podľa práce Feráková et al. (2001). Pri fytoecologickom výskume rastlinných spoločenstiev a pri syntetickom spracovaní boli použité metódy zurišsko-montpellierskej školy (Braun-Blanquet 1964). Pri odhade početnosti a pokryvnosti bola použitá 7-členná Braun-Blanquetova stupnica. Výsledná podoba fytoecologickej tabuľky je usporiadaná podľa klesajúcej tieďy stálosti druhov. Dokladový materiál druhov *Melica picta*, *Teesdalia nudicaulis* je uložený u autorov, rovnako ako fotografická dokumentácia druhov *Trollius altissimus* a *Gladiolus palustris*. Číselná lokalizácia je podľa metodiky stredoeurópskeho mapovania (Jasičová & Zahradníková 1976).

Gladiolus palustris: jediná vitálna populácia tohto kriticky ohrozeného druhu (CR) je na Slovensku známa z NPR Abrod (Stanová & Kosorinová 2000). Zanikajúcu mikropopuláciu (tri kvitnúce jedince), sme našli medzi Adamovom a Holíčom (7168) na okraji degradovaného porastu asociácie *Carici fritschii-Quercetum roboris* Chytrý et Horák 1997.

Gypsophila fastigiata: výskyt tohto ohrozeného druhu (EN) je síce z územia Záhorskej nížiny všeobecne známy, avšak aktuálne údaje nie sú publikované. Autori ho zaznamenali vo vojenskom výcvikovom priestore (ďalej VVP) Záhorie medzi Bilkovými Humencami a Prievalmi (7369), na presvetlennom okraji lesnej cesty v komplexe borovicových monokultúr.

Melica picta: na Záhorskej nížine zriedkavý taxón, zaznamenaný v poraste zväzu *Carpinion betuli* Issler 1931 em. Mayer 1937 na hornom toku Rudavy, východne od „Čierneho jarku“ (7369). Lokalitu charakterizuje nasledovný fytoecologický zápis:

Terasa horného toku Rudavy pri lokalite Čierny Jarok, plocha 30 × 15 m, pokryvnosti: E₃ 80%, E₁ 100%, máj 2004, J. Kollár, V. Šimonovič, A. Mazúrová

E₃: *Quercus robur* 5, *Tilia cordata* r, *Carpinus betulus* r,

E₁: *Carex brizoides* 4, ***Melica picta*** 2, *Anemone ranunculoides* 1, *Asarum europaeum* 1, *Brachypodium sylvaticum* 1, *Carex pilosa* 1, *Stellaria holostea* 1, *Ajuga reptans* +, *Cardamine impatiens* +, *Carex digitata* +, *Carpinus betulus* +, *Clinopodium vulgare* +, *Convallaria majalis* +, *Crataegus monogyna* +, *Deschampsia cespitosa* +, *Euonymus europaeus* +, *Fallopia convolvulus* +, *Festuca gigantea* +, *Fragaria vesca* +, *Frangula alnus* +, *Galium mollugo* +, *Glechoma hederacea* 1, *Heracleum sphondylium* +, *Impatiens noli-tangere* +, *Lilium martagon* +, *Maianthemum bifolium* +, *Melica nutans* +, *Mercurialis perennis* +, *Molinia arundinacea* +, *Mycelis muralis* +, *Poa angustifolia* +, *Polygonatum multiflorum* +, *Pulmonaria officinalis* +, *Quercus robur* +, *Scrophularia nodosa* +, *Stachys sylvatica* +, *Thalictrum aquilegifolia* +, *Tilia cordata* +, *Tithymalus cyparissias* +, *Urtica dioica* +, *Veronica chamaedrys* +, *Vicia sativa* +, *Vincetoxicum hirundinaria* +, *Viola reichenbachiana* +, *Torilis japonica* r, *Veronica officinalis* r.

Teesdalia nudicaulis: kriticky ohrozený taxón (CR) je vo Flóre Slovenska (Šípošová 2002) uvedený z okolia Šaštína, Šajdíkových Humenec, Kútov a Gbelov. Autori príspevku druh zaznamenali na viacerých miestach dopadovej plochy a v jej širšom okolí vo VVP Záhorie. Druh je viazaný na spoločenstvá zväzu *Corynephorion* Klika 1931, našli sme ho aj v porastoch sekundárnych borín s mechanicky narušeným povrchom pôdy (zver, lesnícke mechanizmy) a popri lesných cestách.

Tab. č. 1: Fytoecologická tabuľka spoločenstiev s účasťou druhu *Teesdalia nudicaulis*
Phytocoenological table of communities with presence of *Teesdalia nudicaulis*

Číslo zápisu	1	2	3	4	5	stálosť'
<i>Teesdalia nudicaulis</i>	3	2	3	4	4	V
<i>Agrostis capillaries</i>	+	+	+	+	+	V
<i>Corynephorus canescens</i>	1	1	+	+	2	V
<i>Festuca ovina</i>	+	1	1	+	2	V
<i>Hypericum perforatum</i>	r	+	+	+	+	V
<i>Spergula morisonii</i>	2	+	+	+	+	V
<i>Acetosella vulgaris</i>	+	+	+	.	+	IV
<i>Calluna vulgaris</i>	.	+	+	+	+	IV
<i>Carex ericetorum</i>	+	.	1	1	1	IV
<i>Potentilla arenaria</i>	.	+	+	+	+	IV
<i>Thymus serpyllum</i>	+	+	+	+	.	IV
<i>Tithymalus cyparissias</i>	.	+	+	+	+	IV
<i>Veronica dillenii</i>	1	.	1	+	1	IV
<i>Arabidopsis thaliana</i>	+	.	.	.	+	II
<i>Calamagrostis epigejos</i>	.	.	.	+	r	II
<i>Linaria genistifolia</i>	r	.	.	r	.	II
<i>Pilosella officinarum</i>	.	+	.	1	.	II

Druhy s jedným výskytom: *Cerastium arvense* + (2), *Cerastium holosteoides* + (1), *Erophila verna* agg. 1 (1), *Fallopia convolvulus* r (5), *Luzula campestris* + (5), *Myosotis stricta* 1 (1), *Peucedanum oreoselinum* + (1), *Pilosella echioides* r (4), *Solidago virgaurea* r (1), *Teucrium chamaedrys* 1 (5), *Veronica officinalis* + (2), *Viola arvensis*+ (4).

Lokality zápisov

1. BN, dopadová plocha medzi medzi Bílkovými Humencami a Cerovou-Lieskovým (7369), plocha 18 m², pokryvnosť: E₁: 45%, E₀: 10%, 30. 4. 2004, J. Kollár, V. Šimonovič, A. Mazúrová.
2. Tamže, plocha 25 m², sklon: 3°, orient. svahu: východ, pokryvnosť: E₁: 40%, E₀: 60%, 28. 5. 2004, J. Kollár, A. Mazúrová.
3. Tamže, plocha 12 m², sklon 3°, orient. svahu: východ, pokryvnosť: E₁: 65%, E₀: 80%, 28. 5. 2004, J. Kollár, A. Mazúrová.
4. Tamže, plocha 25 m², pokryvnosť: E₁: 70%, E₀: 60%, 28. 5. 2004, J. Kollár, A. Mazúrová.
5. Tamže, plocha 25 m², pokryvnosť: E₁: 70%, E₀: 55%, 28. 5. 2005, J. Kollár, A. Mazúrová.

Trollius altissimus: tento zraniteľný (VU) druh je z PR Nové Pole pri Plaveckom Mikuláši (7469) známy, ale Vágenknecht & Kocianová (2000) považujú jeho výskyt v posledných rokoch za sporný. Nám sa druh podarilo opakovane od roku 2001 potvrdiť, pričom možno konštatovať že veľkosť jeho populácie je viac-menej stabilná (niekoľko málo desiatok jedincov). Väčšina ešte vitálnej a plodiacej populácie je sústredená na malú plochu, ktorú charakterizuje nasledovný fytoecologický zápis:

PR Nové Pole pri Plaveckom Mikuláš, plocha: 5 × 5 m, pokryvnosť: E₁ 100%, 22. 7. 2004, J. Kollár, V. Šimonovič.

E₁: *Molinia arundinacea* 4, *Calamagrostis epigejos* 2, ***Trollius altissimus*** 2, *Vicia cracca* 2, *Colchicum autumnale* 1, *Selinum carvifolia* 1, *Betonica officinalis* +, *Carex hirta* +, *Cirsium arvense* +, *Dactylis glomerata* +, *Deschampsia cespitosa* +, *Filipendula ulmaria* +, *Galium boreale* +, *Galium mollugo* +, *Galium verum* +, *Lysimachia vulgaris* +, *Potentilla erecta* +, *Prunus spinosa* +, *Ranunculus acris* +, *Serratula tinctoria* +, *Stachys palustris* +, *Pastinaca sativa* r.

Napriek prenikaniu druhov ako *Calamagrostis epigejos*, *Prunus spinosa*, *Pastinaca sativa* a *Dactylis glomerata* ide v PR o najzachovalejšiu časť, kde sa vyskytuje aj *Lathyrus pannonicus* a *Iris sibirica*. Zvyšná časť rezervácie zarastá najmä porastami *Phragmites australis*, *Solidago canadensis* a krovínami.

Pod'akovanie

Príspevok bol vypracovaný vďaka podpore GP 5001/25.

Literatúra

- Braun-Blanquet, J. 1964. *Pflanzensoziologie. Grundzüge der Vegetationskunde*. Ed. 3. Wien; New York : Springer, 1964. 865 p.
- Cagaň, J. 1967. Meliorácie v prírodnej oblasti Záhoria. *Českoslov. Ochr. Prir.* 1967, 5, p. 89 – 100.
- Feráková, V., Maglocký, Š. & Marhold, K. 2001: Červený zoznam papraďorastov a semenných rastlín Slovenska (december 2001). *Ochr. Prir. (Banská Bystrica)*. 2001, 20, Suppl., p. 44 – 77.
- Jasičová, M., Zahradníková, K. 1976: Organizácia a metodika mapovania rozšírenia rastlinných druhov v západnej tretine Slovenska. *Biológia (Bratislava)*. 1976, roč. 31, č. 1, p. 74 – 80.
- Krippel, E. 1966: Likvidácia biotopu rašelinových spoločenstiev rastlín na Záhorí. *Sporn. Českoslov. Ochr. Prir.* 1966, 4, p. 255 – 261.
- Krippel, E. 1969. K problému nelesných pieskomilných spoločenstiev rastlín v ČSSR. *Geogr. Čas.* 1969, 2, p. 129 – 147.
- Krippel, E. & Kullman, E. 1960. K problémom odvodňovania Záhorskej nížiny. *Geogr. Čas.* 1960, 12, 4,

- p. 255 – 261.
- Malovcová-Staniková, M. 2002. *Zmeny vegetácie mokrých a podmáčaných stanovišť v oblasti Záhorskej (Borskej) nížiny*. Kandid. dizert. práca. 152 p. depon. in: Botanický ústav SAV.
- Marhold, K. & Hindák, F. (eds). 1998. *Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska*. Bratislava : Veda, 1998. 688 p.
- Stanová, V. & Viceníková, A. 2003. *Biodiverzita Abrodu – stav, zmeny, obnova*. Bratislava : Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie, 2003. 270 p.
- Stanová, V. & Kosorínová, M. 2000. Rašeliniská Chránenej krajinskej oblasti Záhorie. In Stanová, V. (ed.). *Rašeliniská Slovenska*. Bratislava : Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie, 2000. p. 149 – 152.
- Šípošová, H. 2002: *Teesdalia W.T. Aiton*. In Goliašová, K. & Šípošová, H. (eds). *Flóra Slovenska V/4*. Bratislava : Veda, 2002. p. 595 – 600.
- Šomšák, L., Kubiček, F. 1995. Phytocoenological and production evaluation of the original and secondary pine forests of the Záhorská nížina lowland. III. Alliance *Carpinion (Melico uniflorae-Tilietum cordatae* ass. nova hoc loco). *Ekológia (Bratislava)*, 1995, 14, p. 247 – 259.
- Šomšák, L., Kubiček, F. 2000. Phytocoenological and production evaluation of the original and secondary pine forests of the Borská nížina lowland. III. Alliance *Potentillo albae-Quercion petraeae* Zol. et Jak. 1967. *Ekológia (Bratislava)*. 2000, 19, p. 54 – 63.
- Vágenknecht, V., Kocianová, E. 2000. Rašeliniská Bratislavského kraja. In Stanová, V. (ed.). *Rašeliniská Slovenska*. Bratislava : Daphne – Inštitút aplikovanej ekológie, 2000. p. 153 – 156.
- Valachovič, D. 2000. Vojenské výcvikové priestory v európskej a národnej sieti. *Daphne*. 2000, 7, 1, p. 15 – 20.